

Російській Федерації управлінську діяльність, що направлена на досягнення суспільних благ (А. Я. Гайвандов Организационно-правовая форма Банка России как юридического лица [Электронный ресурс] // <http://rfbs.ru/content/view/51/72/>). Віднесення Національного банку, як юридичної особи до публічних, можна здійснити на підставі критерію розпорядчого акту його створення – ЗУ «Про Національний банк України» від 20.05.1999 року.

Березовська С. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри адміністративного та фінансового права*

ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ: ПОНЯТТЯ ТА СУТЬ

Серед українських науковців-фінансистів лише в останні роки почало відновлюватися використання такого терміну, як «публічні фінанси». Даний термін певною мірою був притаманний ще дорадянському фінансовому праву, а нині – і сучасному міжнародному фінансовому праву.

За часів дореволюційної Росії в економічній та юридичній літературі терміни «публічні фінанси», «суспільні фінанси» й «державні фінанси» використовувалися як синоніми, а «публічне», «приватне» й «державне» не мало чіткого розмежування. Після Жовтневої революції та проведення націоналізації власності все «публічне» фактично стало ототожнюватися з «державним», унаслідок чого термін «державне» повністю замінив термін «публічне». Термін *public finance* перекладали як «державні фінанси» задля відповідності термінології, що використовувалася в радянський період історії нашої держави в економічній та юридичній літературі, а також у нормативно-правових документах.

З розбудовою національної фінансової системи в Україні постали питання про необхідність перегляду багатьох базових категорій фінансової науки, одними з яких були категорії «державні фінанси» та «публічні фінанси». Однією з причин цього перегляду була поява нових видів фондів грошових коштів:

1) бюджети органів місцевого самоврядування, які за Конституцією України не є державними фондами й не можуть розглядатися як приватна власність будь-яких осіб;

2) фонди обов'язкового державного соціального страхування, крім Пенсійного фонду, які відповідно до чинного законодавства є неприбутковими самоврядними організаціями.

Отже, поряд з державними фінансами виникли фінанси органів місцевого самоврядування, які як і державні фінанси мають публічний характер. Тобто, виходячи з цього, слід вказати на те, що термін «державні фінанси» не є синонімом терміну «публічні фінанси», так як державні фінанси є вузьчим поняттям, ніж публічні фінанси, які включають в себе як і державні фінанси, так і фінанси органів місцевого самоврядування

та інші публічні фонди. Підтвердження цього може служити визначення видатного французького вченого у галузі цивільного та фінансового права Франції Поль Марі Годме, який зазначав що до публічних фінансів входять:

1) централізовані фінанси (фінанси держави), які зосереджуються у бюджеті країни і формуються за рахунок надходжень від податків, державних позик та інших видів доходів, і витрачаються у централізованому порядку, включаючи дотації місцевим органам, автономним державним організаціям;

2) місцеві фінанси, якими розпоряджаються місцеві органи самоуправління – департаменти, комуни, муніципалітети;

3) соціальне страхування та соціальна допомога. (Годме П. М. Финансовое право: Учебник. – М.: Прогресе, 1978. – С. 10-11).

Згодом термін «публічні фінанси» почав поступово використовуватись у наукових публікаціях як вітчизняних вчених-фінансистів, зокрема, Л. К. Воронової, М. П. Кучерявенко, Т. А. Латковської, О. А. Музики-Стефанчук, А. А. Нечай, О. П. Орлюк, П. С. Пацурківського, І.Ю. Пришви, Л. К. Царьової, так і російських, М. Карасьової, Д. Вінницького, Д. Щекіна та інші.

А. А. Нечай також приділяла велику увагу категорії «публічні фінанси». У 2004 році вона у своїй докторській монографії «Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків» виокремила публічні фінанси від державних фінансів та запропонувала таку систему публічних фінансів, притаманну, на її думку, Україні:

1) публічні фінанси держави – складаються із суспільних відносин, які виникають з приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання публічних фондів коштів держави;

2) публічні фінанси органів місцевого самоврядування – складаються із суспільних відносин, які виникають з приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) та використання публічних фондів коштів органів місцевого самоврядування всіх видів;

3) публічні фінанси суспільного (соціального) призначення – складаються із суспільних відносин, які виникають з приводу утворення, управління, розподілу (перерозподілу) публічних фондів коштів, за рахунок яких задовольняються суспільні (соціальні) інтереси, визнані державою чи органами місцевого самоврядування, та які не є державною чи комунальною власністю (Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків : монографія / А. А. Нечай. – Чернівці : Рута, 2004. – 264 с. – С. 227-228).

Л. К. Воронова зазначає, що «публічні фінанси – це сформовані фінансовими відносинами грошові фонди, які необхідні для існування публічних органів і фінансування покладених на них функцій» (Воронова Л. К. Финансовое право Украины. – К, 2006. – с. 448. – С. 10).

У 2010 році термін «публічні фінанси» знайшов своє відображення на сторінках вітчизняного Академічного курсу з фінансового права, виданого О. П. Орлюк, у якому зазначалося, що предметом дослідження фінансового права є публічні фінанси держави та місцевих громад, тобто економічні відносини з мобілізації, розподілу, перерозподілу та витрачання публічних фондів коштів держави й органів місцевого самоврядування для забезпечення розширеного відтворення, гідного рівня життєдіяльності, соціально-культурних потреб, тобто – публічних потреб суспільства (Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: підручник / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 880 с. – С.8, 24).

Отже, виходячи з вище зазначеного та підтримуючи вище вказані визначення публічних фінансів, уявляється можливим дати таке визначення: публічні фінанси – система економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу та використання грошових фондів, необхідних для виконання завдань та функцій держави, органів місцевого самоврядування, інших фондів, визначених державою публічними, та необхідних для забезпечення та задоволення суспільних потреб, а також пов'язані зі здійсненням контролю за ефективним і цільовим використанням цих фондів коштів.

Фрич Р.І.

*Приватний нотаріус Івано-Франківського міського
нотаріального округу*

ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Бюджетними установами є органи публічної влади, установи та організації, що створені ними для здійснення управлінських, фінансових та інших важливих для держави та територіальних громад функцій, повністю утримуються за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів, здійснюють свою діяльність на підставі кошторисно-бюджетного фінансування та володіють правом надання різних видів послуг в межах чинного законодавства України.

Першоосновою змісту фінансово-правового статусу бюджетної установи є її фінансова діяльність, що знаходить вияв у кількох аспектах: по-перше, бюджетна установа наділяється винятковою правосуб'єктністю, яка реалізується в ході бюджетного процесу; по-друге, проявляється в процесі здійснення своїх локальних функцій кожною бюджетною установою в ході управління всередині неї; по-третє, проявляється при здійсненні механізму контролю за рухом коштів, їх ефективним і цільовим використанням та фінансуванням організацій, що перебувають в їх підпорядкуванні (Чуприна Л. М. Бюджетна установа як особливий суб'єкт